

## Iver Otteson og Hr. Buske.

En Vise fra Middelalderen, meddelt af Axel Olrik.

Den efterfølgende Folkevise findes i en dansk Adelsfrøkens (Dorothea Thotts) Visebog fra 17de Aarh.; den maa være bleven til i Middelalderen og fortæller sikkert om en virkelig Tildragelse. Visen har aldrig før været trykt; og naar den nu for første Gang udgives i et sønderjysk Tidsskrift, er det fordi Personer og Indhold ved nærmere Granskning viser sig at høre herhen.

Hr. Iver og Hr. Buske de var Stalbrødre baade,  
 — (I haver Tak, Iver Hr. Otteson!)  
 og de trætte om deres fædrene Skov.  
 — (I giver os Volden over Skoven.)

„Hør du, Hr. Iver, hvad jeg siger dig:  
 vilt du idag faa Mad med mig?“

„Fuldvel vilde jeg faa Mad med dig,  
 vidste jeg, du vilde ikke svige mig.“

„Og hvor skulde Græs paa Jorden gro,  
 naar Broder vil ikke hin anden tro!“

„Skal jeg da tro paa dine Ord,  
 saa vil jeg gaa med dig til Bord.“

Den første Ret paa Bordet kom,  
 og det var Bolt og haarden Jærn.

Liden Kirsten og hun over Bordet tren,  
 og hun spændte Bolt over sin Broders Ben.

„Hør du, liden Kirsten, kær Søster min,  
hvi spænder du Bolt om din Broders Ben?“

„Jeg skal jo gøre efter Hr. Buskes Begær,  
om han skal være min Hjærtenskær.“

„Jeg beder dig, Hr. Buske, for Ære din:  
du lad mig give bort Sjølegaver min’.

Min Moder giver jeg baade Hus og Jord,  
hun bærer for mig den Sorrig saa stor.

Min Broder giver jeg baade Sadel og Hest,  
han bær for mig den Sorrig allermest.

Min Søster vil jeg slet intet giv’,  
hun haver forraadt mit unge Liv.

Hr. Buske giver jeg mit gode Sværd,  
saa Mænd, han er det fuldvel værd!“

Hr. Iver og han sit Sværd uddrog,  
— (I haver Tak, Iver Hr. Otteson!)  
Hr. Buskes Hoved han af hannem hug.  
— (I giver os Volden over Skoven.)

Visens Handling behøver ikke lang Forklaring. Iver Otteson og Buske fremføres som „Stalbrødre“ 3: svorne Brødre, og vi hører snart, at deres Forhold nærmere bestemt er Svogerskab. De er i Trætte om Arvens Deling — om „deres fædrene Skov“; Hr. Buske lokker Hr. Iver til sig med venlige Ord for saa at fange ham ved Svig. Iver skaffer sig ved List Betænkningstid, naar at gribe sit Sværd og fælder Buske. Omkvædet i Visen, der skal synges for hvert Vers, bringer Hr. Iver Tak for hans Daad, der har sikret hans Efterkommere at nyde den fra Fædrene arvede Ejendom, at have „Skoven“ i deres „Vold“.

Om de to Personer kan vi til en Begyndelse kun sige én Ting: den ene var dansk, og den anden var tysk. Selve

deres Navn røber dem. At Iver er et ægte dansk Navn, véd alle dette Tidsskrifts Læsere, saa gammelt som Lodbrok-sønnernes Dage og endnu ældre, og bevaret ned til vor Tid i Sønderjylland og flere Steder. Og Navnet taler meget tydelig om sin Bærers Danskhed; ti det kendes slet ikke uden paa dansk Grund\*).

Buske er lige saa sikkert et tysk Navn. Jeg véd aldrig, at nogen dansk er bleven døbt med det. Derimod kan det følges mer end tusend Aar tilbage i Tiden som et udelukkende saksisk Navn; i den holstenske Adel i Middelalderen findes det som Fornavn i en enkelt Slægt, jeg snart skal omtale nærmere.

Visen handler altsaa om en tysk Herremand, der har giftet sig Gods til i Danmark, men ikke vil nøjes med hvad hans Svoger finder rimeligt, men med Troløshed vil tilrane sig mere. Vor Tanke vender sig til Sønderjylland, hvor der med „Kullegreven“ og hans Sønner trængte en Hoben holstenske Adelsmænd ind, der, støttede af de nye Magthavere, tog Luven fra den indfødte Adel ved Giftermaal eller ved store Gaver af ældre Kongegods. Gaar vi til de gamle Aktstykker, og spørger dem om der er kommen nogen Buske ind i Danmark, saa er Svaret: vi kender ikke nogen Buske nogensteds i Danmark undtagen en Buske von Westensee i Sønderjylland i Aarene 1344—48. Grev Gerts Sønner havde da faaet Landet overdraget som Pant af Hertug Valdemar, og de fortsatte deres Faders

---

\*) Naar Iver bærer Tilnavnet *Ottesøn*, passer det godt nok til hans Danskhed; *Ottar* og *Otte* er gamle danske Navne, kendte i mange Egne og hyppigst brugte i Sønderjylland. Men det vidner ikke saa afgørende om sin Ejers Danskhed, da det ogsaa findes i Tysk. Det var f. Eks. almindeligt i den holstenske Adel.

Arbejde paa at gøre det holstensk; blandt deres betroede Mænd træffer vi denne Buske von Westensee. Hans Slægt havde hjemme paa en Røverborg i det nordlige Holsten, i Westensee Sogn mellem Kiel og Rendsborg; den havde svunget sig i Vejret ved at følge Grev Gert paa hans Erobrerbane, og paa denne Tid gjorde Buskes Brødre og Fætttere sig kendte ved en Rovlyst og Ustyrlighed, der aldrig lod sig hæmme af givne Løfter; Slægtens Hoved, den ældste Broder Markvard, blev til sidst dræbt af Lybekkerne, der hadede ham inderlig. Buske fandt vistnok ogsaa en pludselig Død midt i sin Manddomsalder og efterlod en spæd eller faaaarig Søn, — hvad der passer til Visens Fortælling om Buskes Død. At vi ikke bagvasker denne Buske ved at tiltro ham det svigefulde Forsøg mod sin Svogers Liv, derfor borger hele Slægtens Historie\*).

Hans Modstander, Iver Otteson, finder vi ikke i samtidige Aktstykker; men det er jo ogsaa saa forsvindende lidt, vi véd om de dansksindede Adelsmænd omkring paa sønderjyske Gaarde i denne Tid. Derimod kan vi ad en anden Vej finde Spor af Hr. Ivers og Hr. Buskes Trætte. I den danske Konges Klageskrift mod de holstenske Grever (Aar 1409) for deres og deres Tilhængeres Fremfærd mod hans Venner føres der Kæremaal over Fru Anna Ahlefeld og de andre paa Søgaard, at de har frataget Kongens Mand Jep Iversøn hans rette Arvegods paa Als og i Sundeved og fremfor alt Gaarden Holbæk, og at de med Vold har forholdt ham hans Skov og skadet ham for 100 Mark

---

\*) Herom kan læses nærmere i „Danmarks gamle Folkeviser“, 6. Bind, hvor Iver Ottesøns Vise bliver trykt som Nr. 328. Om holstenske Adelsmænds Indvandring findes en Afhandling af Velschow i „Nyt historisk Tidsskrift“, 2. Bd., S. 259.

og deromkring ved at hugge den for stærkt; endvidere har „de paa Søgaard“ fraranet hans Søster 24 Øksne, 7 sadlede Heste, en Sum i rede Penge osv.

En Trætte om en Skov føres altsaa o. 1350 mellem Buske og Iver, og 50 Aar senere trættes Ahlefelderne med en Hr. Ivers Børn om en Skov. Der er her en ganske mærkelig Omstændighed, som synes at vise, at det er samme Hr. Iver og samme Skov, der begge Gange tales om. Der er en nær Forbindelse mellem Ahlefelderne og den Buske Westensee, vi før omtalte: Fru Anna paa Søgaard var Enke efter Klavs Ahlefeld, hvem hun havde bragt Søgaard i Medgift, og Klavs var Søn af Bent Ahlefeld, der i 1354 var Formynder for Buskes unge Søn Hartwig Westensee og hjalp ham til Mandeboden for hans Farbroder; Bent Ahlefeld har sikkert været Westenseernes Svoger eller anden nære Familie. Da senere Hartwig Westensee døde som den sidste Mand af sin Slægt, kom Godset Westensee i Holsten til Ahlefelderne paa Søgaard. Altsaa: i Visen trættes Hr. Buske og Hr. Iver om en Skov, i Klageskriftet 1409 trættes Buske Westensees Arvinger og Hr. Ivers Arvinger om en Skov; der er da al Sandsynlighed for, at det er den samme. Ahlefelderne har da arvet Hr. Buskes tvivlsomme Fordring paa Iver Ottessøns „fædrene Skov“, og de har nu — som det ses af Klageskriftet — støttede af Grevernes Besætning paa Sønderborg, først tilvendt sig Skoven og dernæst fordrevet Hr. Ivers Søn fra selve hans Gaard.

Jep Iversøns arvede Gaard, Holbæk i Adsbøl Sogn, Sundeved, har da ogsaa været Iver Ottessøns Bolig. Hans „fædrene Skov“, som Striden gjaldt om og som Ahlefelderne tilranede sig, har snarest været de store Skove

nærved Holbæk og Adsbøl, hvor de nye Ejere senere byggede Graasten.

Denne Kamp mellem danske og holstensksindede Adelsmænd, som vi kender fra Dronning Margretes og Erik af Pommerns Tid (se Sønderj. Aarb. 1889, S. 4 og 1891, S. 39), viser sig nu at være Fortsættelse af lignende Tvist i Kong Valdemars og Kullegrevens Dage.

Dette har Interesse langt ud over den enkelte Egns Historie: Forud for den Tid, hvor de dansksindede Herremænd er ved at ligge under i Fejden, under Trykket af de nye Magthavere, aabner Visen os Indblik i en Tid, hvor de baade kunde gøre Modstand og vinde Sejre, — og hvor Sejren kunde besynges i Viser paa det danske Tungemaal. — Ogsaa fra denne Side er Iver Ottesøns Vise af stor Interesse. Vi modtager med Glæde ethvert Bidrag til den rige danske Visesangs Historie; og et helt Fund er det, naar vi en sjælden Gang faar at vide, hvor og af hvem én blandt vore Hundreder af Folkeviser er digtede. Denne Vise er digtet til Ære for Hr. Iver paa Holbækgaard i Sundeved, og den er digtet i hans Børns Navn: „I haver Tak, Iver Otteson, I giver os Volden over Skoven!“ Den er Sønderjyllands, Sundeveds, Visebidrag fra en Tid, der var rig paa Sang i alle Danmarks Egne; Niels Ebbesøns Vise, Hr. Bugges paa Hald, og flere hører jo denne Tid til. Sangernes Yndlingsæmne er den djærve og dristige Ridderdaad; og Iver Ottesøns Vise er deri et ægte Barn af sin Tid. Men dette udelukker ikke den nationale Sejrsfølelse; ogsaa Niels Ebbeson er i Visesangen baade Folkets og den personlige Uafhængigheds Forkæmper. Og her i vor Vise staar der bag Hr. Iver og hans Børn hele Flokken af Venner og Frænder, der gentager Visens

jublende Omkvæd og føler Daaden som sin; Aarhundreder igennem har et Kør af danske Stemmer gentaget Sejrs-  
sangen:

„I haver Tak, Iver Otteson,  
I giver os Volden over Skoven!“